

РЕЦЕНЗИЯ

За дисертационния труд на ЦВЕТАН ТОДОРОВ ТОМЧЕВ
за присъждане на образователната и научната степен „доктор“
по 3.5. Обществени комуникации и информационни науки –
Фотожурналистика

на тема: „ФОТОГРАФИЯ И ПРОПАГАНДА В БЪЛГАРСКАТА ПРЕСА В
ПЕРИОДА 1919 - 1944 ГОДИНА“

от ПРОФ. Д-Р ВЕСЕЛИНА ЙОРДАНОВА ВЪЛКАНОВА

ИНФОРМАЦИЯ ЗА ДОКТОРАНТА

ЦВЕТАН Тодоров Томчев е зачислен като редовен докторант в Катедрата „Пресжурналистика и книгоиздаване“ на 10 януари 2019 г. с научен ръководител доц. Георги Лозанов. След като е изпълнил дейностите по индивидуален план, положил е успешно изпита по специалността, той е отчислен с право на защита и е представил за предварително обсъждане своя дисертационен текст. Докторантът е придобил успешно дисертационния си труд на 9 януари 2023 г. пред разширения състав на Катедрата „Пресжурналистика и книгоиздаване“ и базата на две писмени рецензии на хабилитирани преподаватели.

ИНФОРМАЦИЯ ЗА ДИСЕРТАЦИЯТА И АВТОРЕФЕРАТА

Дисертационният труд е с общ обем 268 страници, структурирани в предговор, четири глави, заключение, библиография, съдържаща 116 заглавия

(на кирилица и на латиница), 275 фотографии, резюме на научните приноси и списък на публикациите, свързани с темата.

Като вътрешен рецензент в камеграма „Пресжурналистика и книгоиздаване”, където се провежда предварителното обсъждане, трябва да отбележа, че дисертационният труд беше допълнително преработен и редактиран, като докторантът добросъвестно се съобрази с мненията и препоръките на рецензентите и колегите, участвали в дискусията.

Авторефератът, приложен към документацията по защитата, е с обем 20 страници и представя дисертационния труд чрез описание и анализ на: съдържанието на дисертационния труд, актуалността на темата, обект и предмет, цел и задачи, методология на изследването, научните резултати, изводи и обобщения, резюме на научните приноси и списък на публикациите по темата на дисертацията. Авторефератът е адекватен на дисертацията, отразява по същество структурата, подхода и основните обобщения и отговаря на изискванията за авторефериране на дисертационен труд, макар да са налице някои разминавания в заглавия на глави и части.

ПРЕЦЕНКА НА АКТУАЛНОСТТА НА ПРОБЛЕМА

Настоящата дисертация има за обект на изследване фотографията в пресата с фокус към новинарската и репортажна фотография главно в илюстрираните издания, които са източник на пропагандни внушения, а периодът между две световни войни се оказва плодоносен за изследователя с тенденции, феномени, имена, примери. Актуалността на изследването е безспорна – влиянието върху публиката, в това число с образи, е сред основните теми на съвременните комуникации, а систематичните опити за насаждане на мнения и убеждения чрез фотографски изразни средства добиват

разпространение по Време и след Първата световна война и се нареждат до литографията, графиката, илюстрацията като носители на убеждаващи образи.

През изследвания период особено активни са съветската пропаганда и идеологическата работа по просвещение на масите на руската компартия, както и нацистката пропаганда в Германия, където национал-социалистите активно използват пропагандни инструменти и техники за постигането на целите си. Първите десетилетия на XX век са време на модернистки техники и вълнуващи нови стилове във визуалните изкуства, които, често идеологически детерминирани, се настаняват на графичната сцена в Европа и по света.

В разработката ясно личи професионалната ангажираност на Цветан Томчев към темата и обекта на изследване – той е автор на книгите „Големите фоторепортери на България 1912-1960“ и „Големите фоторепортери на България 1960 – 1989“, проследяващи историята на българската фотожурналистика в България от първите десетилетия на XX век до 90-те години.

ПРЕЦЕНКА НА ПРИНОСИТЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

В това първо у нас изследване, посветено на българската фотожурналистика и пропагандните ѝ функции, са изследвани богати на фотоизображения печатни издания, излизали до 1944 г. – става дума за сп. „Илюстрована седмица“, в. „Илюстрована политика“, в. „Нашенец“, както и всекидневниците „Утро“, в. „Заря“, „Зора“ и в. „Дневник“.

При изследването на обекта авторът гледа процесите и явленията в сложния политически и икономически контекст на времето от 1919 до 1944 г.,

макар пълната комунизация и съветизация на страната да започват по-късно – от 1949 г. с петия конгрес на БРП (к).

За целите на изследването авторът стъпва на методология, която включва анализ на визуални текстове, сравнителни анализи, прави нужните типологизации на визуалния вестникарски разказ, детерминира изразните средства и характеристики на фотографските изображения, за да очертае жанровия, стилистичен и професионален профил на обекта на изследване.

На базата на проучен и анализиран солиден емпиричен масив Цветан Томчев формулира работната хипотеза че „през периода 1919 – 1944 г. репортажната фотография в България придобива своята жанрова, стилистична и професионална зрелост... За изследвания период определяме като външения на определена идеология с пропагандна цел снимките, възпитаващи любов към родината, към природата, към просвета и образованието, към възхвалата на културни, технически и спортни постижения на българите“ (с. 15, дисертация), и тезата, че „пропагандата в изследвания период има характер на образователна и нравствена цел за издателите“ (с. 15, автореферат).

В първата глава на дисертацията „**От СНИМКА-ИЛЮСТРАЦИЯ КЪМ СНИМКА-ПОСЛАНИЕ**“ авторът се посвещава на анализ на възникването и развитието на илюстрациите в пресата, извежда важните за доказването на тезата постановки и отговори – за въздействието чрез фотографско изображение и за ролята на снимката като самостоятелен носител на информация, за репортажната фотография и фотожурналистиката, за ролята на цвета като част от посланието в печатно издание, за големите личности в развитието на фоторепортажа, за успеха и за силата на въздействие на новините.

Във Втората глава на дисертацията „**ОТКРОВЕНАТА КАМЕРА**“ и „**ЗЛАТНИТЕ ГОДИНИ**“ на **ФОТОЖУРНАЛИСТИКАТА**“ или „**ЕРАТА НА „ВДЪХВАНЕ НА ЖИВОТ“ ВЪВ ФОТОГРАФИЯТА**“ (има несъответствие между заглавията на главите в автореферата, в съдържанието на дисертацията и на самите страници на началото на главите в дисертацията, с.80) Цветан Томчев разглежда фотографията като „живота през очите на фотографа“, акцентира върху опита на „Berliner Illustrirte Zeitung“ в нережисираната, „искрена“ фотография, която повлиява значително върху стиловете и практиките не само в Европа, но и в Америка. Тук авторът дефинира и разглежда гъва от същностните жанрове на фотожурналистиката – фотодокумент и фотопортажа, които са видени в динамиката на 30-те години на ХХ век, анализира метода на „откровената“ камера, психологизма в заснетите кадри, оригиналните подходи на фотографите, които документират събитията.

В третата глава – „**БЪЛГАРСКИТЕ ФОТОЖУРНАЛИСТИ „ТВОРЦИ НА КУЛТУРА“**“ или „**ПРОПАГАНДАТА С ФОТОГРАФИЯ В БЪЛГАРИЯ (1919 – 1944 г.)**“ (още едно разминаване между съдържание и текст на дисертацията и автореферата – с.100), докторантът разглежда българските илюстрирани вестници и списания от очертания период през политическите, икономически и законови предпоставки за развитието на печата. Акцентът е върху фигурата на фотожурналистите, но и на издатели и редактори, дали тласък на българската фотожурналистика. Анализирани са фотографските съдържания, пропагандни техники и ролята на Закона за печата и Закона за защита на държавата върху развитието на пресжурналистика и пресфотографията у нас преди Втората световна война.

Обект на анализа в четвъртата глава на дисертацията „**ФОРМИ И ЖАНРОВЕ В НОВИНАРСКАТА ФОТОГРАФИЯ ДО 1944 Г.**“ е развитието на българската фотожурналистика от 20-те до 40-те години на XX век. Анализирано е вълнуващото творчество на ярки фотожурналисти, работили през периода – безспорно приносно за науката, въпреки линейния и дескриптивен подход. Направен е опит за формулиране на видове, форми и жанрове във фотожурналистика и динамиката им през двадесетте и тридесетте години на XX век в пресата.

КАЧЕСТВА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертацията представлява определен принос към изследваната област. Текстът се чете с лекота, съдържа любопитни и нови за науката и изследванията по фотожурналистика и пресжурналистика факти. В разработката е демонстрирана професионалната рефлексия на докторанта към изследователското поле и широки проучвания по темата.

Изследването и тезите са оригинални и авторски, Цветан Томчев е демонстрирал критическо мислене към изследвания проблем. Определен превес в дисертацията имат наративният анализ, дискурс анализът, контент анализът, укрепване на теоретическите анализи или едно прецизно емпирично изследване по разработен от автора алгоритъм биха укрепили научно текста.

ПРЕПОРЪКИ:

- С оглед на бъдещото публикуване на дисертацията могат да се укрепят връзките и анализите на базата на постановката на научния

проблем, както и да се преструктуира текстът, за да се постигне логична организация и за да се избегнат повторенията;

- Има редица разминавания между дисертация и автореферат, между названията на главите и частите в съдържанието на дисертацията и във вътрешността ѝ (например, третата глава на страница 100 е със заглавие „ПРОПАГАНДАТА С ФОТОГРАФИЯ В БЪЛГАРИЯ (1919 – 1944 г.), в съдържанието е назована „БЪЛГАРСКИТЕ ФОТОЖУРНАЛИСТИ – „ТВОРЦИ НА КУЛТУРА“”);
- Да се редактира заключението, което да дава по-ясна видимост върху постановката на проблема, изпълнението на цели, задачи, доказване на тези/хипотези; изводи; перспективи; приложимост; анализ на резултатите; генерални обобщения.

Въпроси

- Какви влияния на европейски стилове и национални особености могат да бъдат проследени в българската визуална комуникация и основно в периода ни между две световни войни?
- Имат ли отражение големият брой значими имена на художници в областта на графиката, списанието, книгата от това време, както и движението „Родно изкуство“ върху фотографския образ и плаката? Например засиленото присъствие на рисунката и карикатурата в редица издания отразява ли се върху стилове, композиции, жанрове във фотографията?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Настоящият дисертационният труд има определен принос в изследванията по обществени комуникации и информационни науки, по пресжурналистика и фотожурналистика.

В дисертацията са демонстрирани значителни натрупвания и проучвания по темата, които, заедно с изведените по-горе приносни моменти на изследването и въпреки някои структурни и технически несъвършенства, ми дават основания **ДА ПРЕПОРЪЧАМ НА УВАЖАЕМИТЕ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ ДА ПОДКРЕПЯТ ПРИСЪЖДАНЕТО НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“ по 3.5. Обществени комуникации и информационни науки – Фотожурналистика на Цветан Тодоров Томчев за дисертацията „Фотография и пропаганда в българската преса в периода 1919 - 1944 година“.**

Проф. д-р Веселина Вълканова

25.3.2023 г.